

ВЕЛИКА БРИТАНІЯ ОНОВЛЮЄ ЗАКОНОДАВСТВО У СФЕРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Паливода В. О., центр зовнішньополітичних досліджень НІСД

У парламенті Великої Британії 23 травня 2022 р. був представлений проект рамкового закону «Про національну безпеку», підготовлений Міністерством внутрішніх справ країни на заміну попереднього законопроекту «Про протидію загрозам державі». Метою документа є оновлення чинного законодавства у сфері національної безпеки, його адаптація до сучасних викликів і загроз, особливо у контексті агресивної зовнішньої політики РФ та широкомасштабної російської агресії проти України.

Необхідність проведення такого процесу була анонсована в травні 2021 р. у промові королеви Єлизавети II. У ній наголошувалося, що *новий закон спрямований на протидію ворожій діяльності іноземних держав і недержавних суб'єктів, а також на надання спеціальним службам інструментів, необхідних для подолання цих загроз.*

Як заявила міністр внутрішніх справ Великої Британії Пріті Пател, останнім часом спостерігається різке зростання загроз з боку недружніх іноземних держав, які все більш наполегливо просувають власні цілі, підривають безпеку, національні інтереси та демократичний спосіб життя держави. Ці загрози мають різноманітні форми, серед них шпигунство, втручання в політичну систему, саботаж, дезінформація, кібератаки і навіть отруєння та вбивства.

У грудні 2021 р. уряд Великої Британії опублікував нову Національну кіберстратегію, а в лютому 2022 р. глава Національного центру кібербезпеки (НЦКБ) Лінді Кемерон заявила про зростання кіберзагроз на тлі загострення політичної напруженості у Європі. Зважаючи на це, Директор Центру урядового зв'язку (НЦКБ діє у його складі) Джеремі Флемінг провів зустріч із представниками найбільших бізнес-структур, під час якої наголосив на невідкладності спільних дій щодо захисту кіберпростору країни.

Новий законопроект передбачає:

- модернізацію закону «Про державну таємницю» від 1911 р.¹ (зокрема, введення нових понять стосовно злочинів);
- посилення повноважень правоохоронних органів для протидії загрозам державі на ранній стадії, консолідацію чинних та нових повноважень спецслужб;
- перегляд чинних положень про закриті зони для захисту особливо важливих об'єктів Великої Британії (передусім критичної інфраструктури);
- запровадження нових інструментів останньої інстанції для поводження з тими, хто становить загрозу державі, але не досягнув межі для притягнення до кримінальної відповідальності;

¹ Зміни до цього закону приймалися в 1920, 1939 та 1989 рр.

- обмеження можливості засуджених терористів отримувати цивільну правову допомогу та запобігання використанню ними системи відшкодування збитків;
- створення системи реєстрації іноземного впливу як інструменту для боротьби зі згаданими загрозами та для захисту наукових досліджень у чутливих галузях.

Законопроект містив *положення про обов'язкову реєстрацію лобістів та PR-компаній, які працюють в інтересах Росії, Китаю та деяких інших країн*. Проте попередні передачі документа до парламенту це положення було несподівано видалено з тексту.

У контексті запланованих змін буде конкретизоване поняття «шпигунство» і склад цього злочину, яке охоплюватиме: розголошення державної таємниці; незаконне придбання або розголошення конфіденційної торговельної, комерційної чи економічної інформації; сприяння діяльності іноземної розвідки. За останнє діяння встановлюється тюремний термін аж до довічного ув'язнення.

Що стосується закритих зон на території Великої Британії, то законопроект має розширити можливості для адекватного реагування на нові тактики й технології зловмисників (наприклад, використання ними дронів).

Передбачена криміналізація таких правопорушень, як-от саботаж (включно з кібератаками на урядові та неурядові вебресурси, об'єкти критичної інфраструктури), а також неправомірне іноземне втручання у систему демократичної влади, інститути громадянського суспільства та виборчі процеси через прихований вплив або дезінформацію.

Крім цього, криміналізації підлягатимуть дії осіб ще на стадії підготовки до вчинення злочину проти держави, що дасть можливість запобігти заподіянню серйозної шкоди національній безпеці.

Для полегшення протидії прихованим загрозам державі у законопроекті розширено повноваження слідчих органів щодо проведення обшуку та виїмки.

Законопроект надасть змогу міністрові внутрішніх справ вводити цілеспрямовані обмеження для запобігання найсерйознішим формам заподіяння шкоди національній безпеці. Підставою для таких обмежень мають бути достовірні розвідувальні дані про планування чи проведення загрозливої діяльності, але з деяких причин кримінальне переслідування не матиме перспектив. Водночас подібні заходи підлягатимуть суворому контролю (зокрема, й судовими органами), щоб не допустити зловживань з боку Міністерства внутрішніх справ.

Планується внесення змін до закону «Про боротьбу з тероризмом і безпеку кордонів», які розширяють повноваження поліцейських стосовно проведення перевірки підозрілих осіб у портах на предмет їхньої можливої причетності до ворожої діяльності іноземних держав.

У цьому контексті планується *об'єднати розвідувальні підрозділи Прикордонної служби та Імміграційної служби у єдине управління у складі Міністерства внутрішніх справ* для посилення ефективності контролю кордонів після Brexit. Крім того, нове управління відрядить частину своїх аналітиків до Центру урядового зв'язку (радіоелектронна розвідка) задля координації співпраці з цією спецслужбою.

Також будуть внесені зміни до закону «Про серйозні злочини», що передбачають посилення захисту осіб, котрі беруть участь у забезпеченні національної безпеки, та поліпшення співпраці з міжнародними партнерами.